

jaarverslag 1995

van koren- en pelmolen
„De Jonge Hendrik”
te Den Andel (Gr.)

*door Martin E. van Doornik,
vrijwillige molenaar.*

INLEIDING

Met genoegen bied ik u het nieuwe jaarverslag 1995 aan van de mooie koren- en pelmolen „De Jonge Hendrik” te Den Andel, gelegen in het noorden van de provincie Groningen.

Voor de gedetailleerde technische gegevens en maten van de molen wordt verwezen naar het jaarverslag van 1993, die u reeds in maart 1995 heeft mogen ontvangen.

Het jaar 1995 kenmerkte zich zowel door goede gebeurtenissen als door tegenslagen, alsmede is er bijzonder veel onderhoud aan de molen gepleegd. Het jaarverslag is zoals in de voorgaande jaren weer onderverdeeld in: bezoekers op de molen; het aantal draaiuren; maalactiviteiten; het weer; de veiligheid; bijzondere gebeurtenissen; onderhoud en tenslotte sluit een artikel over vooruitzichten dit boekwerkje af. Een nieuw rubriek is hieraan toegevoegd: bezoek aan andere molens door de vrijwillige molenaar.

Tot mijn spijt zitten er enkele hiaten in het noteren van de molenactiviteiten op „De Jonge Hendrik”, mede veroorzaakt door de spanningen, die mijn werkloosheid gedurende een groot deel van het verslagjaar met zich mede heeft gebracht. De resultaten in dit jaarverslag berusten dus voor een klein deel op schattingen, waarvoor mijn excuses.

Dat neemt echter niet weg, dat dit jaarverslag van 1995 nog interessant genoeg is om u leesplezier te verschaffen. Wij, Nederlandse molenvrienden, verkeren ons in financieel opzicht, wat betreft onderhoud aan de molens, in een moeilijke tijd. U vindt dan ook in dit jaarverslag voorbeelden op welke wijze molen „De Jonge Hendrik” het jaar 1995 is doorgekomen.

Westernieland, 15 januari 1996

Martin Erik van Doornik,
vrijwillige molenaar.

Foto op de voorplaat:

Molensteinfabrikant Heinrich van Hees te Geldern (Kreis Kleve, Nordrhein-Westfalen, Duitsland) wijst in zijn „Büro” hoog op de met gekleurde punaises gemerkte landkaart van Nederland, waar de maalstenen in 1991 uit zijn fabriek aan de molen van Den Andel zijn afgeleverd en zijn daardoor de noordelijkste Van Hees-stenen in ons land! Eigen opname, 20 augustus 1993.

© Opgemaakt op de Apple Pagemaker 5.0 computer in de
Stadsdrukkerij te Groningen, januari 1996.

Oplage: 5 stuks, verzonden aan:

Molentichting Winsum te Winsum (Gr.)
Stichting De Groninger Molen te Groningen
Vereniging Vrienden van de Groninger Molens te Groningen
Vereeniging „De Hollandsche Molen” te Amsterdam
Het Gilde van Vrijwillige Molenaars te Huizen (NH)

JAARVERSLAG 1995

BEZOEKERS: Naast de gewone „klanten”, die zich alleen maar naar de molen „*De Jonge Hendrik*” (*hierna te noemen: DJH*) hebben begeven voor het kopen van diverse soorten meel, zijn er 349 bezoekers middels het in de molen aanwezige gastenboek geteld. Dat is een lichte stijging ten opzichte van 1994 (ca. 300) maar nog altijd minder dan in 1993 (550). Onder de bezoekers hebben in het verslagjaar 86 buitenlanders (55 in 1994) hun namen in het gastenboek geschreven, verdeeld over 16 nationaliteiten. Met het aantal personen tussen de haakjes zijn de volgende landen hierna opgesomd: Duitsland (24), Rusland (3), Frankrijk (3), Canada (4), Oostenrijk (2), Zweden (2), Australië (4), Kenia (1), Polen (7), Tsjechië (5), Denemarken (4), België (7), Zwitserland (1), Italië (9*), Spanje (9*) en Engeland (1).

De bezoekers zijn vaak vriendelijke mensen en er hebben zich op het gebied van veiligheid geen incidenten voorgedaan. Prachtig, en dat hóórt zo ook!

Onder de bezoekers kunnen er ook bijzonderheden genoemd worden. Op een dag kwam de heer P. Berkers, vrijwillige molenaar op de standerdmolen van Mierlo (N-Br.) langs en hij gaf vrijwilliger Martin van Doornik (*hierna te noemen: VD*) zomaar een stel gloednieuwe wida-punten voor een bilhamer cadeau! Op 19 augustus was er een werkbezoek van gedeputeerde Mirjam de Meijer op DJH, in gezelschap van Ties Kalk (voorzitter Vereniging Vrienden van de Groninger Molens), Grieto de Vries (secretaris van genoemde vereniging), Derk Jan Tinga (namens Molenstichting Winsum) en vrijwilliger Sietske (achternaam onbekend) van molen „*De Onrust*” te Oude Pekela. Door het zeer zomerse weer die dag zijn zij allen per fiets gearriveerd. Op de Open Monumentendag van 9 september 1995 bracht het bestuur van de Stichting Venemansmolen te Winterswijk een werkbezoek aan DJH. Misschien interesse voor de zelfzwichting?

Molenmaker J. Kooistra van molenmakersbedrijf Bouw '75 te Workum en tevens vrijwilliger op de korenmolen te Sloten (Fr.) kocht op 3 mei van het verslagjaar het in DJH staande gaffelwiel, die VD op 17 juni 1994 van een onbekend gebleven bezoeker heeft gekregen, voor f 75,- ten behoeve van genoemde korenmolen. Een vreemde eend in de noordelijke molenbijt!

Verdeeld over de 75 draaidagen tijdens het verslagjaar (43 in 1994) zijn er dus gemiddeld bijna 6 bezoekers per draaidag langs geweest, met uitzondering van de reguliere meelklanten. Dat is dus gemiddeld ruim één persoon minder per dag dan in het vorige jaar.

Door omstandigheden waren er in het verslagjaar geen vaste openingstijden van DJH.

AANTAL DRAAIUREN: Het aantal draaiuren van DJH steeg ieder jaar maar door. Waren er in 1993 ongeveer 200 uren genoteerd, in 1994 198 uren (waarbij DJH in dat jaar 5½ maanden door een defect noodgedwongen stil heeft gestaan), in het verslagjaar zijn er daartegen maar liefst 380 draaiuren genoteerd! Niet inbegrepen zijn het aantal uren, waarbij VD in de molen aanwezig was voor onderhoudsklussen of kruien in verband met het naderende stormgevaar. Dat zijn ongeveer 80 uren. Samen met de eerder genoemde 380 draaiuren was VD dus in het hele verslagjaar 460 uren op de molen in de weer! Dat komt neer op gemiddeld bijna 9 uur per week! Of het nog niet genoeg is, moest VD daarnaast dagelijks naar DJH om de daar wonende molenkat Wiekje te voeren.... Jammer genoeg is tot groot verdriet van VD zijn molenkat Wiekje, die al 3 jaar in de molen heeft gewoond, op 19 augustus van het verslagjaar verdwenen, waarover later meer.

HET WEER: Door de sublieme molenbiiotoop van DJH in het open landschap heeft VD over de goede windvang niet te klagen. Op de 75 draaidagen in 1995 zijn er windkrachten in Beaufort genoteerd (boven de Bft. 8 wordt er niet gedraaid), wat neerkwam op een jaargemiddelde van Bft. 4,64 per draaidag, een lichte toename ten opzichte van 1994 (Bft. 4,55).

*) Betreft scouts, die te gast waren op de World Jamboree 1995 te Dronten, de Spaanse groep was verdwaald op weg naar Dronten en zo hier in Den Andel verzeild gekomen!

Het weer in het verslagjaar 1995 kenmerkte zich door droogte en met veel hitte, in schrille tegenstelling tot het wel zeer natte begin van het jaar, toen grote delen van het Nederlandse rivierengebied met een watersnoodramp te kampen hebben gehad. In mei, de eerste twee weken van juni en in september was het nat. De tweede helft van juni en de maanden juli en augustus waren zinderend heet te noemen. Tevens hadden we een fraai en zonnig herfstweer in bijna de hele maand oktober, met temperaturen rond de twintig graden. November was dikwijls bewolkt en niet erg vochtig. De maand december sloot het verslagjaar af met een strenge winter, er was zelfs weer een witte Kerst sinds 14 jaar! Op 30 december was de Waddenzee, vanaf de kap goed te zien, helemaal wit van het ijs. Volgens het KNMI een jaar met grote contrasten.

Het onderstaande tabelletje geeft de windrichtingen aan met tussen de achterliggende haakjes het aantal draaidagen.

W (5)	N (3)	O (6)	Z (3)
WNW (7)	NNO (5)	OZO (2)	ZZW (2)
NW (6)	NO (3)	ZO (1)	ZW (11)
NNW (6)	ONO (0)	ZZO (1)	WZW (7)

Tabelletje met de windrichtingen en tussen de haakjes het aantal draaidagen.

STORM OP DE MOLEN: In het verslagjaar vielen er geen extreme voorvallen te vermelden met betrekking op stormgevaar, wel was vrijwilliger VD altijd alert op het weer, vooral omdat DJH een zelfwichter is. Molen DJH is (helaas!) de enige én laatste Groninger molen die nog uitgerust is met borghaken, waarmee de treklatten van de zelfwichting aan de roede vastgekoppeld kunnen worden, zij het alleen nog aanwezig op de „verbusselde” buitenroede. Een afbeelding van zo'n borghaak vindt men op pag. 41 in het boek *Wiekssystemen* van Gerrit Pouw. Deze roede wordt vóór het wegzetten van de molen altijd in horizontale stand gevangen. De binnenroede, die verdekkerd is, staat dan vertikaal. Vóór het vervangen van deze roede in februari 1981 waren er daar eveneens borghaken aanwezig, welke thans nog steeds als losse onderdelen in de molen bewaard worden. Misschien dat deze vorm van beveiliging weer terug op de binnenroede aangebracht kunnen worden. In de zomermaanden worden deze haken, evenals de stutten in het bovenwiel, niet gebruikt.

Omdat VD door zijn (gedeeltelijke) doofheid niet in staat is om gebruik te maken van telefoon of radio, is hij uitsluitend aangewezen op Teletekst 702 t/m 704 en op weerberichten van het NOS-journaal met teletekst-ondertiteling 888. Voorts natuurlijk ook „ouderwetse” weerwaarnemingen door regelmatig naar de lucht te kijken. Waren de molenaars van weleer niet al eeuwenlang dé weervoorspellers, reeds honderden jaren lang vóór de komst van de huidige moderne communicatietechnieken? Bovendien woont VD thuis in een landelijke omgeving vlakbij de zee, zodat vandaaruit de weerwaarnemingen ook goed verricht kunnen worden, voordat hij besluit om naar DJH te gaan.

Op 11 februari 1995 was er Beaufort 9 uit de ZWZ-richting, VD was daarbij op de molen aanwezig. Op de Open Monumentendag, zaterdag 9 september 1995, was het weer bijzonder guur met windstoten tot Bft. 8 vanuit het zuidwesten, hierdoor moest de molen die dag enkele malen stilgezet worden. Op vrijdag 29 september moest de molen gekruid worden naar WNW, waar er een kracht van Beaufort 9 verwacht werd. Hetzelfde gebeurde op 3 november, direkt na aankomst van zijn werk, werd er gekruid van west naar noord, Beaufort 8½. Ondanks dat VD die dag hierdoor te laat aan het avondeten thuis kwam, toonde zijn vrouw wel begrip, want zij wist ook dat de veiligheid van de molen voorop stond. Op Tweede Kerstdag, 26 december, voorspelde Erwin Kroll windkracht 9 vanuit NNO. Naar DJH toe, kruien van ZO naar NNO, met hulp van vrijwilliger Hans Wolthuis (van de „Krimstermolen”), die toevallig op bezoek kwam.

De door Kroll verwachte storm vanuit het NNO kwam echter niet! Statistisch gezien komen de weervoorspellingen voor 80 % uit. Zo voelde VD zich achteraf een beetje als modderfiguur, aangezien hij Hans Wolthuis ook verzocht had om zijn „Krimstermolen” naar dezelfde richting te kruien.... Maar tja, beter dan niets.

ONGELUKKEN OP DE MOLEN: Er hebben zich in het verslagjaar geen ongelukken op DJH voorgedaan. Een beroep op de (verplichte) Gilde-verzekeringen is dan ook niet nodig geweest. Gewoon goed uitkijken, voorzichtig en streng tegen zichzelf zijn, zó moeilijk is het nou ook weer niet.

ANDERE MOLENAKTIVITEITEN BUITEN DJH: Zoals in het jaarverslag van 1993 is geschreven, is VD eveneens vrijwillig molenaar op de hoge stellingkorenmolen „De Lelie” te Eenrum (6 km.). In verband met de in zeer slechte staat verkerende kap aldaar heeft hij daar sinds 16 juni 1993 niet meer gedraaid. De restauratie is begonnen op 4 april van het verslagjaar door dezelfde molenmakerij, die DJH in onderhoud heeft, te weten de fa. Dunning v/h Bremer te Adorp, door het demonteren van het oudhollandse gevluht en het ter plekke slopen van de oude kap. Daarna

De zware bovenas (ijzergieterij L.I. Enthoven & Co. te s-Hage, nr. 657, anno 1879) begint, met bovenwiel en vang, in de takels van de kraan aan de duizelingswekkende afslaling tijdens de sloop van de oude kap op de molen van Eenrum. Deze foto is genomen door Martin van Doornik, zittend op de windpeluw, wat dit spectaculaire beeld heeft opgeleverd. Links een deel van de lange spruit. Opname 4 april 1995.

werd de vijf ton wegende bovenas met bovenwiel en vang uit de kap gehesen (zie foto), waarna de restanten van de kap volgde. Op 3 mei 1995 is de nieuwe kap met feestelijk vertoon weer op „De Lelie” geplaatst. In de daarop volgende maanden werden het gevluht en het staartwerk weer in elkaar gemonteerd. Voorafgaande aan de feestelijke opening op 21 oktober van het verslagjaar heeft VD de 17de kunststenen gebild, de steenbus in de liggersteen schoongemaakt en gereviseerd, een nieuwe aanjager op de loopersteen bevestigd. Voorts heeft hij daar in zijn eentje de zeilen op de roeden (vlucht 23,60 meter) opgehangen, een niet ongevaarlijke klus dat slechts twee en een half uur in beslag heeft genomen.

Vlak na de feestelijke opening van „De Lelie” te Eenrum op 21 oktober 1995 liet VD echter weten, dat hij zijn vrijwilligerschap na bijna 8 jaar op deze molen wilde beëindigen, daar hij per 1 november 1995 een nieuwe baan heeft gevonden, met zodanige werktijden, waardoor hij geen tijd meer had voor twee molens tegelijk. VD kon namelijk moeilijk DJH in de steek laten, daar hij de „Molen van Muda” al bijna 20 jaar (!) heeft gekend en waar ook zijn molenliefhebberij is ontstaan. Wel jammer voor Eenrum, het was echt een gezellige tijd. Gelukkig hebben er zich vier nieuwe vrijwilligers aangemeld (in opleiding bij instrukteur Derk Jan Tinga op „De Vier Winden” in Pieterburen) en zolang zij nog geen diploma hebben, konden zij onder toezicht van de vaste vrijwilliger Tom Baars op „De Lelie” draaien en zodoende is het probleem van het bemannen op deze molen opgelost.

BEZOEK AAN ANDERE MOLENS: Uiteraard toont VD ook altijd veel belangstelling voor andere molens, zowel in het binnen- als in het buitenland. In 1951 heeft de vader van VD een fietstocht door de Belgische Ardennen gemaakt en daarbij prachtige foto's – hij was een fervente fiets- en fotoliefhebber, net als VD nu – genomen. Ter nagedachtenis aan zijn in 1963 overleden vader maakte VD 44 jaar later dezelfde fietstocht om bijvoorbeeld de foto's op dezelfde locaties van 1951 met 1995 te vergelijken. Het toeval wilde dat hij daar drie molens heeft bezocht, te weten: „Moulin Faber” te Hotton, een waterradmolen met twee onderslagraderen uit \pm 1740 aan het riviertje de Ourthe, die nog steeds in bedrijf is. Het bezoek aldaar vond plaats op 16 juli 1995. Bij het Franse stadje Givet aan de Maas (ten zuiden van Dinant vlak over de grens) staat een romp van een ronde stenen grondzeiler uit 1844 zonder gevlucht, maar nog wel met de typische Franse kegelkap erop. Naast de jeugdherberg waar VD heeft overnacht. Hij bleef daar op 17 en 18 juli om de hele romp op te meten en schetsen van te maken. Alle maten zijn er nauwkeurig genoteerd: van baksteenformaat tot maten van het daar aanwezige houtwerk, grootte van ramen en deuren, hoogte van de vloeren en afmetingen van het staande werk. De molen, genaamd «Moulin Vienot», was een z.g. kettingkruier en de kap is voorzien van een kapelvormige achterruitsteeksel. Hij kent deze molen overigens al 24 jaar door een andere fietsvakantie, te weten in 1971.

De vervallen ronde stenen grondzeiler-korenmolen te Givet in Frankrijk, genaamd «Moulin Vienot». Hij dateert uit 1844 en was een zogenaamde kettingkruier. Een zeer zwaar gebouwde molen, want de muren boven de grond zijn 1,17 meter dik! Martin van Doornik heeft deze molen in zijn geheel opgemeten en er zijn schetsen van gemaakt. Er konden daar sporen worden aangetroffen hoe de vroegere inrichting was. Reeds onttakeld na 1890. Foto: 18 juli 1995.

Op 19 juli bezocht VD een 5 km. ten oosten van Dinant gelegen waterradmolen aan het riviertje de Lesse. Het is voorzien van een breed stalen middenslagrad met gebogen schoepen en uitgerust met drie koppel maalstenen met onderliggende gietijzeren spoorwiel. In de eronder gelegen maalzolder in het molengebouw is een natuurstenen muurwerk rondom het spoorwiel en de drie houten maalbakken opgetrokken, om ze zo droog te houden tijdens de eventuele hoge waterstanden van de Lesse! De molen, waarvan het bouwjaar onbekend is, maakt deel uit van een boerderijcomplex en behoorde tot de heerlijkheid van het bekende kasteel Walzin, dat een paar honderd meter verderop hoog bovenop de rotsen is gelegen.

Na deze prachtige fietstocht door de Ardennen aanvaardde VD per trein de terugreis vanuit het Duitse Aken via Leer naar huis (ongeveer de helft goedkoper dan bij onze „dure” N.S.!), met op 23 juli een onderbreking om de *rechtsomdraaiende* standerdmolen uit de 18^e eeuw in Münster te bekijken. De zeer oude stander zelf draagt het jaartal 1568! Helaas was de molen op dat moment in restauratie (door de Oostfriese molenmaker Hermann Böök) en het zonderlinge gevlucht ontbrak.

Op 23 september organiseerde de Vereniging Vrienden van Groninger Molens een excursie naar molens in zuid-west Fryslân. Bezocht werden de molens „*Welgelegen*” te It Hearrenfean, „*t Lam*” en „*De Jager*” te Wâldsein, de „*Babuurstermolen*” ten zuiden van Boalsert, een fotostop bij het „*Ybema's molentje*” te Warkum en bij het naamloze stellingmolentje van Sleat.

Doordat VD familie in Het Gooi en Utrecht heeft, kon hij soms tijdens bezoeken aldaar molens in deze regio bezoeken. De pas gerestaureerde *binnenkruier-koren*molen (uniek in Nederland) te Laren werd op 7 oktober aangedaan. Het is voor hem „de molen van zijn jeugdjaren”, daar hij in het 2 km. verderop gelegen Blaricum is geboren en getogen. De molen draait echter sinds 1926 nooit. Op 20 oktober was VD op bezoek in de nieuw herbouwde ronde stenen stellingmolen „*Rijn en Weert*” te Werkhoven. De zware bilinga taatsbalk onder de koningsspil is opmerkelijk, verstelbaar middels wiggen in een in het muurwerk ingelaten zware houten omlijsting. Zoiets als bij een halssteen tussen de keer- en weerstijlen. Nooit elders gezien! Deze molen is van binnen voorzien van een videocamerabewaking. Voor de ingang van de molen stond een agressieve en gevaarlijke waakhond. Nogal eng en niet leuk, een molen is tenslotte geen bankgebouw! Overigens wel mooi in het landschap gelegen met een nog originele molenaarswoning.

BIJZONDERE GEBEURTENISSEN: Op vrijdag 13 januari van het verslagjaar overleed volkomen onverwachts een alleenwonende buurvrouw van VD en tevens een goede vriendin van zijn vrouw. Zij mocht nog maar 56 jaar worden. Molen DJH heeft een week in de rouw gestaan, enkele familieleden maakten foto's van deze molen in die wiekstand, kort vóór de begrafenis in haar geboorteplaats Hasselt. Door haar Overijsselse afkomst heeft VD het Overijssels dialect goed geleerd, en wel zodanig dat dit voor hem na het Nederlands de tweede taal is geworden en het Gronings dialect op de derde plaats is gekomen binnen onze landsgrenzen.

Begin maart 1995 vonden er verkiezingen plaats van de Provinciale Staten. Een delegatie van CDA-kamerleden maakte een propagandatocht door Groningen, om aan te tonen „hoe mooi de provincie” is. Dit werd door de televisie opgenomen en op 7 maart 1995 uitgezonden tijdens het NOS-journaal van 8 uur, waarbij deze delegatie voor de molen DJH in Den Andel heeft geposeerd! De vrijwilliger viel bij deze zowat uit zijn stoel en gloeide van trots.

De maand mei in het jaar 1995 stond landelijk sterk in de belangstelling vanwege 50 jaar bevrijding na de Tweede Wereldoorlog. Op de Nationale Dodenherdenking van 4 mei heeft DJH in de rouw gestaan, terwijl op de feestdag van 5 mei de Nederlandse driekleur in de vlaggestok op de kap wapperde. Op de Oude Dijk paradeerde een bonte stoet van fanfarekorpsen, verklede schoolkinderen, mooi versierde praalwagens en tenslotte oude legervoertuigen (zie foto volgende pagina) langs de molen.

De Nationale Molendag vond in het verslagjaar plaats op zaterdag 13 mei. Guur weer, er werd van 10.00 tot 17.30 uur gedraaid. Er kwamen maar 19 bezoekers op de molen, veel te weinig!

Een colonne van oude legervoertuigen trok langs de draaiende molen van Den Andel ter gelegenheid van 50 jaar bevrijding. De kap toont hier nog blinde luiken, waarover straks meer. Eigen opname, 5 mei 1995.

Veel beter ging het op de Hemelvaartsdag van 25 mei, met 31 bezoekers en daarbij was de molen alléén 's middags opengesteld! VD deed een schriftelijke suggestie aan de Werkgroep Nationale Molendag of zo'n landelijke molenevenement al dan of niet op de Hemelvaartsdag gehouden kon worden. Een kip met de gouden eieren kan je toch niet op de tweede zaterdag van mei slachten? Jammer genoeg werd deze suggestie door de werkgroep van de hand gewezen.

De Groninger Molendag vond plaats op zondag 11 juni 1995. Daar DJH volgens de vrijwilliger in de éérste plaats de molen van wijlen beroepsmolenaar Tiddo Muda (*1916 – † 1986) is, dan pas de Molenstichting Winsum als eigenaar op de tweede plaats (per sé niet letterlijk, hoor), heeft VD uit diepe respect voor Muda, die gereformeerd was en nooit op zondagen draaide, geweigerd om op zondagen te gaan draaien. Aldus bleef de molendeur op die dag potdicht.

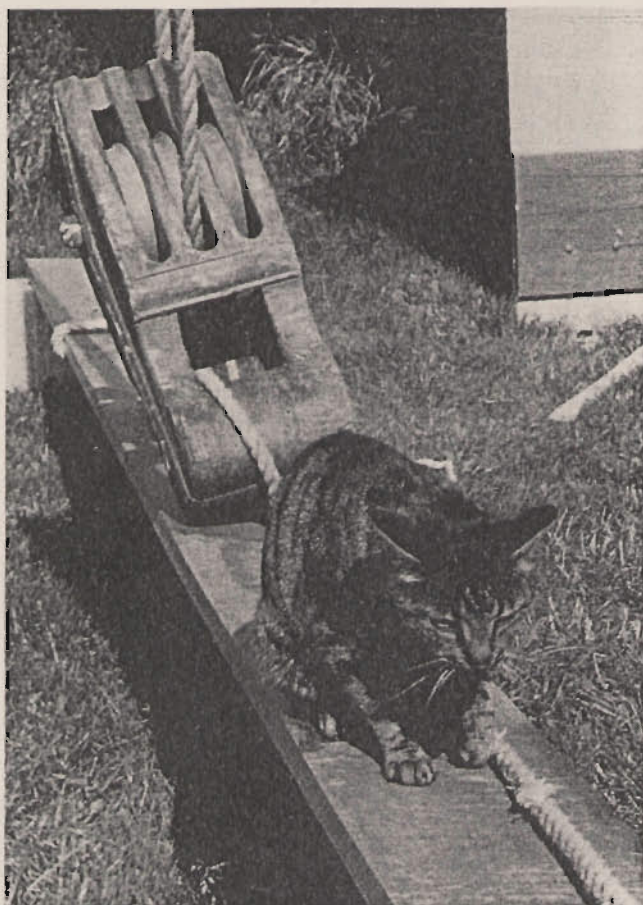
Op 17 juli van het verslagjaar overleed oud-molenmaker Christiaan Bremer. Geboren op 19 februari 1910 was hij dus 85 jaar oud. Hij heeft DJH meer dan veertig jaar in onderhoud gehad en in 1944 heeft hij geëxperimenteerd met een soort wiekstelsel in de vorm van draaibare vleugels op één roede van DJH. Een knap staaltje van durf, gezien de materiaalschaarste in de oorlogsjaren. Met zoiets moet je respect voor hem hebben. Hij was vrij klein van stuk, maar sterk met brede schouders en handen als schoppen en zijn molenmakerswerk was van zeer goede kwaliteit. Nog enkele jaren geleden maakte hij mooie technische tekeningen van Portugese molens. De molen van Den Andel kon bij zijn verscheiden helaas niet in de rouwstand gezet worden, daar VD zich in Frankrijk bevond.

Molen DJH heeft wel een uitstekende biotoop, maar de gemeente Winsum heeft in het verslagjaar plannen gemaakt om de molen en de vrijwilliger een slechte *meelbiotoop* te bezorgen! En wat dat eigenlijk inhoudt, wordt het volgende uit de doeken gedaan: De bewoners van Den Andel langs de Oude Dijk ondervinden al geruime tijd last van hinder van het doorgaande verkeer van Warffum naar Pieterburen (vooral toeristen) of omgekeerd, over deze smalle straat. De molen staat ook aan de Oude Dijk. Door het aanbrengen van verkeersremmers langs de straat en opvallende rode cirkels op de kruispunten probeerde de gemeente deze straat verkeertechisch gezien

een lagere status te geven, terwijl het doorgaande verkeer door middel van nieuwe wegwijzers via Rasquert omgeleid worden, uitgezonderd fietsers en plaatselijk verkeer door het dorp. Met deze plannen zijn met name het café-restaurant met de mooie naam *De Gouden Korenaer* en het installatiebedrijf annex Texaco-tankstation fa. Scheepstra in het verkeerde keelgat geschoten, maar ook de vrijwillige molenaar in verband met zijn meelverkoop. „*Dat kost klanten*”, luidden hun bezwaren bij de gemeente. Vooral omdat Scheepstra zojuist twee ton in de verbouwingen van zijn zaak heeft gestoken. Beide zaken liggen schuin tegenover de molen. Moleneigenaar Molenstichting Winsum heeft geen stappen tegen de gemeente ondernomen, aangezien het meelverkoop als eigen initiatief van een vrijwilliger beschouwd moest worden, waarvoor VD wel begrip toonde. Door deze aldus ontstane slechte *meelbiotoop* zijn de maalactiviteiten in het verslagjaar behoorlijk gekelderd. Over heel het jaar 1995 is er niet meer dan 300 kilo graan gemalen en verkocht. Misschien dat er aan weersijden van het dorp Den Andel reclameborden gemaakt zullen worden om de potentiële klanten naar de molen te lokken. *De Gouden Korenaer* en Scheepstra hebben dit al gedaan.

In de vroege ochtend van 11 augustus kreeg VD thuis telefonisch bericht van de heer Chris Ongering, van het witte huis links naast de molen, met de afschuwelijke mededeling dat molenkat Wiekje op straat voor de molen doodgereden zou zijn. In een mum van tijd waren VD en zijn vrouw op het bebloede plek des onheils aanwezig, doch heeft de gemeente het stoffelijke overschot intussen meegenomen. Als fervente kattenliefhebber was VD totaal van de kaart. Maar toch, even later liep Wiekje nietsvermoedend, met recht omhooggestoken staart, van achter de molen tevoorschijn. Uiteraard tot grote opluchting van de molenaar en zijn vrouw. De dode kat had namelijk bijna dezelfde beschrijving als Wiekje. Uit angst voor een dergelijke herhaling (hoewel Wiekje een scherp oplettende kat was) werd er besloten om de kat op 14 augustus in huis te nemen, ondanks het feit dat VD thuis al vijf miauwers heeft.... Omdat het een warme zomer was,

Een foto ter herinnering aan de verdwenen lieve molenkat Wiekje. Een goeie in de strijd tegen de ongewenste muizen in een korenmolen! Opmerkelijk is de zwarte tekening in de vorm van een Groucho Marx-snor op haar bovenlippen. De foto is op 1 september 1993 genomen, toen er nieuwe stellingplanken van bangkirai naar boven gehesen werden. De bovenste van de twee hijsblokken (waarvan de onderste hier zichtbaar) hing aan de horizontale roede.

gingen VD en zijn vrouw in hun tuin barbequen. Tijdens het naar buiten brengen van de hiervoor benodigde spullen, is Wiekje naar buiten ontsnapt. Het lag in de bedoeling om de kat minstens twee maanden binnen te houden om aan het huis te wennen. Had Wiekje al drie jaar lang een zee van ruimte tot haar beschikking in zo'n molen met zes verdiepingen, daartegen was zij kennelijk niet gelukkig in een huis van maar 70 m², waar er nog ruimte gedeeld moest worden met vijf andere katten. De vrijwilliger had zo vreselijk spijt van de „verhuizing” van de kat naar Westernieland. In dat dorp is vergeefs rondgevraagd aan diverse mensen, of zij Wiekje nog hadden gezien; een advertentie werd geplaatst; vele telefoontjes zijn er gepleegd. In de hoop dat de molenkat uit eigener beweging terug naar DJH zou kunnen teruglopen (afstand 3 km.), werd er wekenlang, elke dag door de molenaar met een verrekijker vanaf de stelling het landschap rond de molen afgespeurd. Maar zonder succes.

Sinds deze nare ervaringen was de vrijwilliger weer alleen in de molen. Nooit meer lieve kopjes geven tegen zijn benen, zich op de schouders van de molenaar mee laten lopen op de trappen of spinnend op de schoot gaan zitten tijdens het koffie drinken of een krant lezen in het kamertje beneden in de molen. En hoe is het mogelijk: Wiekje ging nóóit hoger dan de steenzolder de trap op, terwijl de molen draaide!

Gelijk met de Open Monumentendag van 9 september vond de dorpsfeestweek „Naandel Binnensteboeten”, een jaarlijks terugkerend gebeurtenis in Den Andel, weer plaats. De organisatie was in handen van mej. Irene School, geboren en getogen in het dorp. Tijdens de openingsavond in het café *De Gouden Korenaer* zakte zij in elkaar: een te hulp geroepen arts constateerde hersens-embolie. Op de dag van haar begrafenis op 12 september heeft DJH in de rouw gestaan. Na de plechtigheid ging haar moeder naar de molen toe om de vrijwilliger persoonlijk te bedanken voor zijn daad. Zoiets maakte veel indruk. De feestweek kon normaal plaats vinden en dat had Irene, die de leeftijd van nog maar 28 jaar had bereikt, niet anders gewild.

Op 30 september van het verslagjaar maakte de Vereeniging „De Hollandsche Molen” te Amsterdam een molenexcursie door de provincie Groningen. De bekende molenfotograaf J.L.J. Tersteeg uit Rotterdam deed na afloop een gepeperd beklag in het Groninger molenorgaan *De Zelfzwichter* dat veel te weinig Groninger molens op die dag hadden gedraaid. Hoewel DJH nog ver van de geplande excursie-route was gelegen, heeft VD die dag ook niet gedraaid, alleen maar omdat 30 september de verjaardag van zijn vrouw was, en hij dus thuis is gebleven.

Per 1 november 1995 heeft VD na 13 maanden werkloosheid een nieuwe baan gevonden en wel bij de Stadsdrukkerij Groningen, een van de vele afdelingen van de gemeente Groningen. Dit heeft tot gevolg dat hij over minder vrije tijd beschikte voor de molen. Er kon voortaan alleen op de zaterdagmiddagen gedraaid worden. Jammer voor de molen, want tijdens zijn werkloosheidsperiode was VD wel drie of vier dagen per week op de molen, met name wat onderhoud betreft.

Op zondag 17 december van het verslagjaar was DJH tijdelijk „lesmolen” voor een groepje vrijwilligers-in-opleiding onder instructeur Derk Jan Tinga van (buur)molen „De Vier Winden” te Pieterburen. Met name de drie op DJH aanwezige wieksystemen en de bijzondere inrichting als pelmolen waren de redenen om de cursisten voor tijdelijk naar hier over te laten komen. De tweede zolder, de plaats waar het minst tochtte, was gezellig ingericht als leslokaal met een tafel en rotan tuinstoelen. VD was in het bezit van enkele bijzondere molenonderdelen, die hij in 1992 gekregen heeft van wijlen molenvriend I.J. de Kramer, waaronder een kettingwiel met tandheugel ten behoeve van het *Ten Have*-systeem. Hij had dienst gedaan van 1956 t/m 1963 op molen „De Hoop” te Maassluis. Verder een speciale Schiedamse steenkraan met beugels, 30 rollen van een Engels kruiwerk uit een lang geleden gesloopte ronde stenen stellingmolen te Fijnaart (N-Br.). Een leuke theorie voor deze groep cursisten. Het was daar reuze gezellig, maar er was op die ijskoude dag te weinig wind, zodat de zelfzwichting niet bediend kon worden. Later zullen ze nog terug naar Den Andel komen. De lessen vonden weliswaar op een zondag plaats (zie 11 juni), maar VD heeft in het belang van molenaarsopleidingen hiervoor een hoge uitzondering gemaakt en Tidde Muda zal wel daarboven ook geen bezwaar hebben!

Toen VD op de vroege ochtend van 18 december langs het kerkje van Westernieland fietste op weg naar zijn werk, kwam hij twee zware trucks tegen: de gevolgen zijn de volgende dag te zien. Op 2 km. ten noordwesten van DJH en een zelfde afstand ten noordoosten van zijn huis is een enorme windturbine verrezen! Van het fabrikaat Bonus met een hoogte van ongeveer 35 à 40 meter, met een „vlucht” van ca. 25 meter. Niet alleen door de horizonvervuiling doet zo'n ding pijn aan de ogen, maar ook is het prachtige, ongerepte uitzicht vanaf de stelling van DJH bedorven. De gedachte alleen al dat er gemakkelijk financiën voor zulke ondingen (het woord *windmolens*, zoals weleens in de media voor windturbines wordt gebruikt, verdienen ze niet eens, maar alleen en uitsluitend voor de traditionele molens!) geregeld kunnen worden, terwijl de *traditionele* molens geheel afhankelijk zijn van een nauwelijks geld druppelende subsidiekraan, doet onze molenvrienden grijze haren bezorgen!

ONDERHOUD AAN DE MOLEN: In het verslagjaar had DJH veel behoefte aan onderhoud, waar zoals (helaas) gebruikelijk is in de molenwereld, niet aan te ontkomen valt. Er wordt wel eens beweerd, dat een molen, die één jaar stil staat, sneller achteruit gaat dan een molen, die tien jaar draait. De ligging van DJH vlakbij de zee in combinatie met de zoute lucht zal wel hieraan debet zijn. Het is uiteraard niet nodig om de gebruikelijke smeerkwerkzaamheden van de kammen of de lagers, het schoonvegen van de vloeren, enz. in dit jaarverslag te vermelden.

Tenzij anders vermeld, zijn *alle* onderstaande klussen door vrijwilliger Van Doornik zelf uitgevoerd. Alleen op 4 en 5 september 1995 is de molenmaker op DJH geweest, waarover later meer.

Begin januari 1995 kwam de gereconstrueerde pletterij gereed. De antieke gietijzeren lagers van de zware pletwalzen zijn bij een landbouwmechanisatiebedrijf, recht tegenover de molen, nagekeken en voorzien van nieuwe spuitvetnippels, want de originele staufferpotten zijn verdwenen. De zijkanten van de pletwalzen zijn leuk in de kleuren van Zaanse kollergangen geverfd, te weten in wit en blauw met een rood kruis. De pletterij kon nog niet in bedrijf worden genomen, omdat er later ontdekt is dat twee staven van de bijbehorende schijffloop gebroken zijn.

In verband met een betere uitbalancering van het koppel maalstenen (met Engelse rij) is op 4 februari de aanjager op de looper verplaatst. Het gaat om een stuk hoekijzer die bijna de hele hoogte van de looper in beslag neemt, met een leren jaagstrip eronder.

Op 11 februari zijn, ondanks de storm, twee gebroken heklatten en één verrotte mal in het Dekkerprofiel in de binnenroede vervangen. Hiervoor diende een deel van de Dekkerbeplatingen ontmanteld te worden. Totale kosten: maar f 2,90!

Een spie bovenin de ophangingshaak voor de vangstok in de keuvelensbalk is losgeraakt en met als gevolg rustte de vangstok op het rechter kapluik. Met een autokrik is op 11 maart de vangstok samen met de haak weer omhoog gebracht. Daarna is in het smalle, tapse gedeelte van de spie een gat geboord voor een borgveer. Zo zal de vangstok nooit meer losraken.

Door de storm van 11 februari is een deel van de asfaltbekleding aan de zuidwestzijde van het bovenachtkant eraf gescheurd. Op 18 maart van het verslagjaar is een nieuwe strook dakleer op deze plek aangebracht en geteerd.

Op de begane grond is bij een van de ramen een ruit gebarsten, welke op 25 maart vervangen is. Met opzet is voor oud glas gekozen, vanwege het visueel „bibberende” effect, wanneer men erdoor heen kijkt, want dat hóórt op een molen die in 1875 is gebouwd. Modern vlakglas is hier dus taboe! Bij het grof vuil langs de straten kan men tenslotte genoeg gratis oud glas vinden.

Naast de luiluiken is onder de vloer van de tweede zolder een balk reeds lang gebroken. Deze balk vangt namelijk de neerklappende luiluiken op. Deze is op 6 april 1995 vervangen door een eiken exemplaar welke gezaagd is uit de keuvelensbalk van het oude achterkeuvelens, die op 4 november 1994 uit de kap is verwijderd.

In de zuidwestelijke hoek van de stellingzolder zijn in het verleden door verschillende aanpassingen van de graanverwerkende toestellen diverse gaten uitgezaagd voor pijpen en dergelijke, zodat de vloer daar net zoveel gat als hout was. Zo kon de herstelde pletterij, die daar vroeger van

origine heeft gestaan, niet op deze plek herplaatst worden. Na overleg met de eigenaar, Molenstichting Winsum, zijn er nieuwe vuren planken bij timmerbedrijf Indeweer aan de overkant besteld. Ze zijn 32 mm. dik en voorzien van messing en groef. Kosten f 49,- voor rekening van de eigenaar. De oude vloer is daar op 11 april gesloopt en de volgende dag zijn de nieuwe planken getimmerd. Om het kleurverschil met de omliggende oude vloer zo mogelijk te verkleinen, zijn de nieuwe planken met schoensmeer ingewreven.

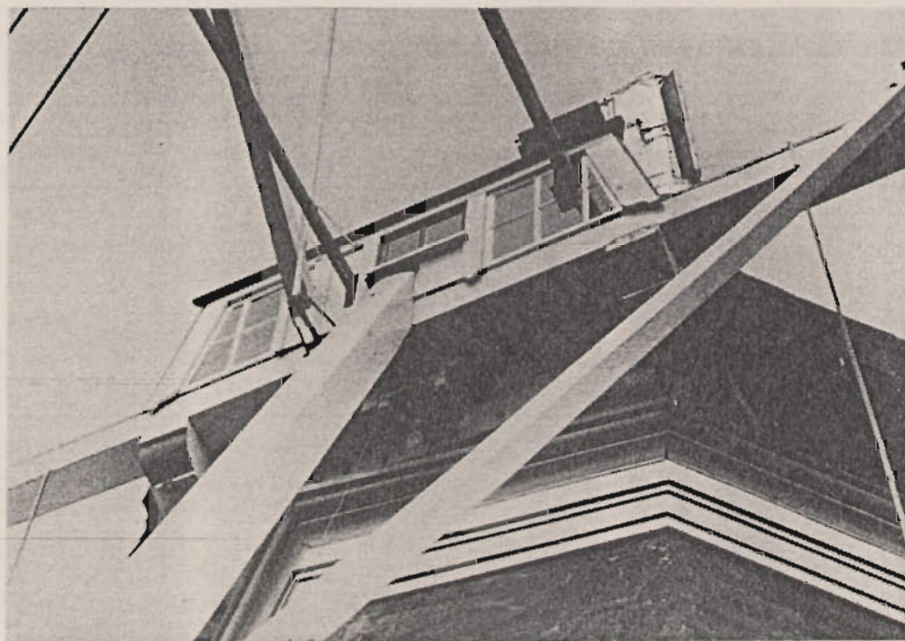
Eveneens op 11 april is de 6 meter lange vlaggestok weer terug op de kap bevestigd. In verband met het vervangen van het achterkeuvelens in 1994 moest de stok daar verwijderd worden.

Op 12 april is de staartbalk, tot aan de korte spruit toe, schoongeschuurd en met ammoniak gereinigd om daarna geschilderd te worden.

Op een der plooistukken van het bovenwiel is met potlood het jaartal 1847 aangebracht, welke van ouderdom nagenoeg onzichtbaar is geworden. De cijfers zijn ongeveer 10 cm. hoog. Op 16 april is het jaartal voorzichtig met matzwarte verf overgeschilderd. Om zo de herinnering aan de Niekerker periode van de molen (lees het jaarverslag van 1993) te versterken.

De vensterbank van het zuidelijke dakkist op de steenzolder was verrot en is op 20 april vernieuwd. Daarna is het dakkist samen met het bijbehorende raam geverfd.

De nieuwe kapramen, die op 21 juni 1995 zijn aangebracht naar voorbeeld van oude foto's van „De Jonge Hendrik”. Alleen het „ruit” rondom de vangstok is van massief hout en het schijn-glas is donkergrijs geverfd, zodat het verschil van een afstand niet te zien is. Eigen opname, 11 juli '95.

Niet in de zin van echt onderhoud, liep de molenaar al geruime tijd met plannen rond, om naar aanleiding van oude foto's van DJH, weer originele kapramen in het achterkeuvelens te plaatsen. De stukken van pitch-pine hout zijn gezaagd, gefreesd, gebeiteld, geschuurd, met tweecomponentenlijm in elkaar gezet tot de beide ramen en met glas gestopverfd, om daarna geschilderd te worden. Op 21 juni van het verslagjaar prijkte de kap met deze nieuwe ramen. Dit gebeurde met goedvinden van Molenstichting Winsum. Zo ziet de kap er veel „statiger” uit. Deze verandering van het „molengezicht” aan de staartzijde was bepaalde Groninger molenvrienden ter ore gekomen en naar hun mening zaten er nooit ruiten in de kap van Den Andel, maar geschilderde nep-ruiten! Volgens hen is VD bij het bekijken van de bovengenoemde oude foto's op het verkeerde been gezet. Al mer al is o.a. via *De Zelfzwichter* en *De Molenaar* landelijk (!) een discussie losgebarsten welke molens wel echte of nep-ruiten in het verleden hebben gehad. Zo heeft de „Eva” te Usquert nog steeds echte ruiten, die van de „Eureka” te Wetsinge tot 1986 en poldermolen „De Eolus” Bij Aduard heeft nog echte ruiten in een van de luiken.

Navraag bij de familieleden van de in 1986 overleden beroepsmolenaar, die hun jeugd bij de molen hadden doorgebracht, leerde dat DJH tóch wel geschilderde nep-ruiten heeft gehad! Die

luiken zijn tijdens de restauratie van 1972-'73 verwijderd. Uit „represaille” zijn de kapluiken van de molens „Ceres” te Spijk en „Windlust” te Zandweer door de eerder genoemde molenvrienden voorzien van blauw geverfde nep-ruiten! Zouden de nep-ruiten misschien in een grijs verleden uit zuinigheid eventueel vermolmdde echte kapramen hebben vervangen om zo de schijn van echte ruiten te wekken voor de passanten en waarvan het „geheim” van deze historie inmiddels het graf in mee is genomen? Tussen kunst of kitsch? Dat weten we niet. In ieder geval vindt de moleneigenaar het mooi en het is ook veel veiliger in de donkere kap, waar nu meer daglicht naar binnen valt.

Het zeer prima pitch-pine hout van de nieuwe kapramen is afkomstig uit de bekende witte, voormalige burgemeesterswoning met het achtkantige torentje en de „Arabische ramen” in Rasquert, die in het verslagjaar in restauratie was. De fa. Indeweer voerde deze werkzaamheden uit en VD heeft het oude hout daar voor een vriendenprijs van f 5,- gekocht. De beide nieuwe kapramen hebben samen zegge en schrijve – géén grapje – *een en twintig gulden* gekost!

Het achterkeuvelens zijn, nodig na de vervanging van 1994, op 24 juni opnieuw van een nieuwe verflaag voorzien.

In de loop van de maand juni, niet meer precies wanneer, zijn vooruitlopende op de nieuwe Arbo-wet twee ijzeren ogen met lange bouten in de nok van de kap aangebracht door VD, die ze naar voorbeeld van de nieuwe kap op „De Lelie” in Eenrum, via de Molenstichting Winsum bij de molenmaker heeft besteld. Dat betekent dus op de kap gaan zitten. Hoogtevrees? Niks hoor! Deze ogen zijn bijvoorbeeld nodig bij het teren van de vertikaal gepotdekselde kap.

Voorts heeft de moleneigenaar nieuwe koperen aansluitbruggetjes op de roeden laten aanbrengen voor het aansluiten van de bliksemafleiderkabels. De roeden waren namelijk reeds in 1990 afgekeurd tijdens een bliksemafleiderscontrole. Het vijf jaar durende geduld is nu gelukkig voorbij. De kabelklem kon voordien slechts op de rand van een roede-end vastgeklemd worden, wat eigenlijk niet mocht.

Tot 26 juli zat het nieuwe boograam boven de ingangsdeuren alleen nog onder de grondverf, toen is er die dag een glansverflaag op gestreken.

Een nieuw raam, in 1994 gemaakt en bestemd voor het dakkist boven de westelijke stellingdeuren, is pas op 31 juli van glas en een verflaag voorzien en in het dakkist ingezet.

Het schilderwerk van de raamkozijnen aan de zijdzijde van het stenen onderachtkant is op 7 augustus uitgevoerd met vooraf een ammoniak-schoonmaakbeurt.

In verschillende fasen zijn van 9 t/m 26 augustus de baliedekkers op de stelling machinaal geschuurd en in rood en wit overnieuw geschilderd.

In verband met de lange hete zomer in het verslagjaar zijn alle wiggen, in de gaande werken en in de askop, gecontroleerd en waar nodig aangeslagen. Hetzelfde gebeurde met de ijzeren klemringen om de steen- en de pelspillen. Deze ringen zijn met een verfabrander voorzichtig verhit (om zo uit te zetten) en met een mokertje verder naar boven getikt.

De askop van de gietijzeren bovenas kreeg van 19 t/m 24 augustus een verfbeurt. Rood met een blauwe voorkant, waarop een witte ster met walpen. De vrijwilliger kon gemakkelijk op de „spin” in *uitgeschoven* toestand (waardoor de zelfzwichting dicht ging en dus de molen goed op de wind moest staan) gaan zitten om daar de verfkwast te hanteren. Zie foto volgende pagina. Met opzet is daar *géén* gebruik gemaakt van een veiligheidsgordel, die om de middel wordt gespsd, omdat de vrijwilliger eerder bang was om tijdens het voorzichtig lopen vanuit de kap naar de spin, met de gordel vast te haken aan het stangenstelsel van de zelfzwichting, waardoor hij evenwicht zou kunnen verliezen, met ernstige gevolgen vandien. Zonder gordel kon hij daar heel rustig aan de askop werken! Raar, maar waar.

Van 30 augustus tot 7 september is de nogal verroeste kruilier aan de staart middels een haakse slijpschijf ontroest, gemenied en daarna mooi rood geverfd. In verband met de oranje menie- en rode verfspatten op de ondereinde van de staartbalk is deze daarna opnieuw wit geschilderd.

Op 4 september van het verslagjaar verscheen de molenmaker op DJH om de kruineuten te

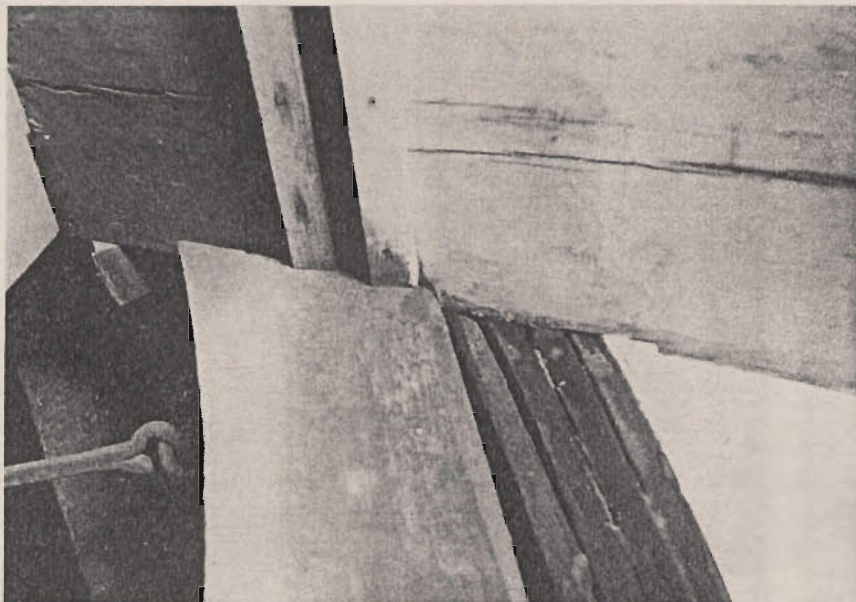

Op duizelingswekkende hoogte wordt de askop geschilderd. Bemerkt de vastgeboude ijzeren ogen op de „wangen” van de askop, een herinnering aan het experimentele wieksysteem van Bremer in 1944. De foto is op 23 augustus pneumatisch op afstand genomen met de camera, die op een plank haaks op de rechter roede was vastgeklemd.

vervangen. De voeghouten waren door slijtage van de kruineuten in aanraking gekomen met de keerkuip, zodat het kruien zeer zwaar is gegaan. De kap werd met dommekrachten tussen de voeghouten en het boventafelement opgekrikt en de onder de oude kruineuten werden nieuwe stukken van bangkirai-hout opgelijmd en vastgeschroefd. Uiteraard nadat de oude zwaluwstaarten waren afgezaagd en op de nieuwe stukken zwaluwstaartprofielen weer uitgefreesd zijn. De hol uitgesleten ronde koppen zijn opnieuw mooi rond bijgeschaafd. Een klein aantal oude kruineuten waren zodanig gescheurd, dat er geheel nieuwe neuten bij moesten komen. Daar heeft de vrijwilliger inmiddels al voor gezorgd, want hij had de nieuwe neuten gezaagd uit de oude eiken voorkeuvelensbalk uit de oude kap van „De Lelie” te Eenrum en voor de molenmaker klaar gelegd. Nu is de kap 3 centimeter hoger geworden en daarmee komt de totale kaphoogte van de molen op 19,85 meter! Uiteraard moest de hoogte van de bonkelaar op de koningsspil aangepast worden door deze om te wiggen. Na 5 september kon er weer héérlijk lichter met de molen gekruid worden! Een hele opluchting na 6 jaar zwaar kruien. Leuk voor de Arbo-wet!

Op 25 september is het spoorwiel, dat bij het draaien een lichte slag maakte, gerepareerd. De dammen tussen de velgen zijn steviger vastgedraaid en vrijwel alle 97 kammen zijn eruit genomen en met oud zeildoek doorgevoerd. Nu draait het spoorwiel veel beter.

Nadat de vloerplanken achter de windpeluw en de eronder liggende stormplanken achter de baard waren verwijderd, is het duidelijk te zien hoe het linker voeghout door het slepen over de keerkuip (rechtsonder) is uitgesleten! In het midden de overring met de ijzeren koppelstang naar de vang (linksonder). Eigen opname, 5 mei 1995.

Een dakkist in de westzijde van de steenzolder verkeerde in zeer slechte staat en er was daar sprake van ernstige lekkage bij regen, zodat het eronder liggende veldkruis vaak nat werd. Een deel van een zolder lager gelegen vloer bij de stellingdeuren ging met deze oorzaak al rotten. Op 2 oktober is het oude dakkist eruit gesloopt en de volgende dag is het nieuwe dakkist geplaatst. Hij was in de voorgaande weken al vervaardigd, uit grenenhout en is zelf door VD geïmpregneerd tegen schimmel en houtrot. Aan de buitenkant is het dakkist waterdicht gemaakt met stroken nieuw dakleer, die gesneden zijn uit restauratie-afval van (alweer) molen „De Lelie” in Eenrum en daarna geteerd. Samen met het in elkaar timmeren van het dakkist en het inzetten en afwerken daarvan heeft het hele karwei maar 8½ uur gekost voor de prijs van slechts 34 gulden! Na de restauratie van DJH begin jaren zeventig lagen er in de molen verschillende reserve-ramen van meranti-hout gereed voor toekomstige vervanging. Eén ervan bleek in het nieuwe dakkist te passen en na het verven kreeg het raam zijn nieuwe bestemming.

In verschillende fasen is van 9 t/m 19 oktober de rood-wit-blauwe kroonlijst op het boven-achtkant onder de kap geschilderd. Eén veld van de fraaie, brede kroonlijst uitkrabben, schoonmaken met ammoniak en tenslotte weer verven betekende twee middagen werk. Bij de smid Scheepstra liet VD een verfhaak vervaardigen voor het ophangen van de verfspot aan de ladder of aan de keerkuip. Bovendien vergt het werken met een veiligheidsgordel op zo'n hoge ladder, goed vastgebonden aan de roosterhouten en aan de stelling, veel geduld van de molenaar. De drie noordelijke velden van de kroonlijst moesten met het schilderen nog tot 1996 wachten.

De molenbaard (zie foto onder) bleek op enkele plaatsen verrot te zijn en hij hing met nog maar één bout aan de kap, want de andere drie bouten waren finaal doorgeroest! De baard is op 10 oktober afgenomen en in de werkplaats op de eerste zolder zijn de rotte plekken uitgezaagd, om door nieuwe stukken hout met tweecomponentenlijm vervangen te worden. Toen is de baard mee naar huis genomen om daar – in de tuin bij mooi weer – bijgeschuurd en afgeschilderd te worden. Op 30 oktober is hij met koperen schroeven weer terug aan de kap gemonteerd.

Op 17 oktober is het voorkeuvelens van de kap na een schoonmaakbeurt met ammoniak, wit met rode biezen geverfd. De linker lange schoor van het staartwerk onderging eveneens een schilderbeurt. Al het verf wordt door de eigenaar betaald en bij de vrijwilliger bezorgd.

In de strenge wintermaand zijn op 16 december vier „nieuwe”, uit de in 1967 afgebrande poldermolen „De Ruimte” bij Tinallinge afkomstige, zelfzwichtingskleppen vermaakt en als laatste karwei van het verslagjaar zijn ze op 30 december bij windkracht 6 oostenwind en bij –15 graden vorst op de Dekkerroede ingezet. Waarna VD per fiets huiswaarts keerde en daar verkleumend en genietend van een mok hete chocolademelk met slagroom en oliebollen met poedersuiker het verslagjaar 1995 afsloot. Waarvan akte.

Een wat oudere opname van de baard, in de tuin van Martin in Westernieland gefotografeerd.

Het uiterlijk van de baard is ongewijzigd gebleven.

Lengte: 2,94 meter.

Foto: oktober 1989.

MAALAKTIVITEITEN: In het verslagjaar valt een flinke daling in de hoeveelheid gemalen graan te constateren. Werd er in het vorige jaar 1425 kg. graan gemalen, in het verslagjaar slechts 300 kg. Dit wordt veroorzaakt door het feit, dat de gemeente Winsum de Oude Dijk, de straat langs de molen, voor het doorgaande verkeer had afgesloten, met uitzondering voor de plaatselijke weggebruikers, zodat er veel minder meelklanten langs zijn gekomen. Naast het „molenpotje” zijn de inkomsten uit de meelverkoop van vitaal belang voor de eigen onderhoud aan de molen door de vrijwillige molenaar.

Het graan wordt ingekocht bij de beroepsmolenaar Rolf Wassens van molen „*Joenswert*” te Feerwerd, eveneens in eigendom van Molenstichting Winsum. Door prijsverhogingen met een kwartje per kilo in de meelverkoop kon de vrijwilliger in het verslagjaar financieel redelijk uit de voeten komen. Getracht zal er worden om in het komende jaar 1996 wat meer aandacht te besteden aan de maalactiviteiten van de molen.

De „Herr Flick” van het IJkwezen is gedurende het verslagjaar niet langs geweest om in zijn poging het weegschaaltje van de meelverkoop te elimineren. Er wordt nog altijd *eerlijk* gewogen!

VOORUITZICHTEN:

Het jaar 1995 is een redelijk jaar voor „*De Jonge Hendrik*” geweest, er hoeft niet over gemopperd te worden. Al is het verlies van de molenkat Wiekje voor de molenaar moeilijk te verwerken.

Aan het onderhoud van DJH moet er ook nog veel gebeuren. Het schilderwerk is nog niet klaar; er zal moeten worden gewacht op een mooie voorjaar, om verder met de verfkwest in de weer te komen.

Het grootste probleem is de oude gelaste „verbusselde” buitenroede, fabriek nr. 97 anno 1962, die zeer wanwichtig is geworden doordat de stalen wanden bij één end door roest aan de binnenkant zo dun is geworden, dat er al gaten in zitten. Er wordt al niet meer bij harde wind gedraaid, maximaal Beaufort 8 met geopende zelfzwichting en neusremkleppen. Voor de vervanging zal de eigenaar nogal diep in de buidel moeten tasten, wat er voorlopig niet in zit.

Verder moet een deel van de zelfzwichtingskleppen op de Dekkerroede (van 1981) vervangen worden. Daar het een vrij eenvoudige karwei betreft, kan de molenaar dit zelf doen.

Zes velden van de stellingplanken zijn nog steeds hard aan vervanging toe, er zijn al enkele gaten in gevallen. De overige twee velden zijn al in 1993 vernieuwd. Bezoekers op de stelling mogen dan ook niet aan het toezicht van de molenaar ontsnappen.

Het herstel van de krukas met vliegwiel van de gortzeverij heeft in het verslagjaar nog steeds niet plaats gevonden.

In het gaande werk moeten enkele schijflopen met soms rammelende staven nagekeken worden en drie kammen in het spoorwiel zijn aan vernieuwing toe. Er is nog alleen maar een voorraad van z.g. „boetkammen”, ook drie stuks, voor het spoorwiel aanwezig. Voor de andere wielen is er geen voorraad meer. Een „jacht” op oude, maar bruikbare kammen elders zal dan geopend worden, om ze later te vermaken voor DJH.

De oude eiken staander van de steenkraan is aangetast door het houtworm, dat door een impregneerbehandeling in 1994 nu niet meer actief is. Hij is echter wel zodanig verzwakt dat het nu verboden is om de anderhalf ton wegende lopersteen in de kraan te zetten. Een nieuwe balk voor de steenkraan is in de loop van het verslagjaar al door de moleneigenaar toegezegd. Er wordt geprobeerd om zo’n balk op een goedkope manier te versieren, wat bij het afsluiten van het verslagjaar nog niet gelukt is. De oude korte spruit, in 1994 uit de kap verwijderd, bleek naderhand door de vele rotte plekken niet geschikt te zijn voor de steenkraan.

Wij zijn nu benieuwd wat het nieuwe jaar 1996 voor molennieuws uit Den Andel zal brengen, en graag hopelijk zónder tegenslagen!